

JAROSŁAW PŁUCIENNIK
UNIwersytet Łódzki

SUBLIMICYZM I IDOLATRIA W PRZEKŁADACH PSALMÓW NA JĘZYK POLSKI, ANGIELSKI I SZWEDZKI. KOGNITYWNE PARAMETRY STYLU

1. SUBLIMICYZM – PRZYPADEK PSALMU 139,6

Sublimicyzm to ponadhistoryczna tendencja w literaturze i kulturze, polegająca na przyjmowaniu mentalnej postawy oczekiwania na re-prezentację niewyobrażalnego¹. W tym sensie taką sublimicystyczną postawę znajdziemy zarówno w Biblii, jak i w malarstwie abstrakcjonistycznym (np. spod znaku neoplastycyzmu Mondriana). Poprzez różne twory kultury, czy to językowe, czy pozajęzykowe, człowiek sublimicystyczny oczekuje, że jego wytwory, mimo że skończone, ograniczone i niedoskonałe, będą w nim samym i w innych ewokować niewyobrażalne i nieskończone, w pewnym sensie pełne i doskonałe.

---

¹ Szerzej o tym w: J. P ł u c i e n n i k, *Figury niewyobrażalnego. Notatki z poetyki wzniosłości w literaturze polskiej*, Kraków 2002; jak również dookreślenie niewyobrażalnego w: t e n ż e, *Retoryka wzniosłości w dziele literackim*, Kraków 2000. Por. także: t e n ż e, *Obrazowanie niewyobrażalnego, kognitywistyka i radykalny empiryzm. Wokół „świętych łez” Marvella*, [w:] *Kognitywistyka. 3. Empatia, obrazowanie i kontekst jako kategorie kognitywistyczne*, red. H. K a r d e l a, Z. M u s z y ń s k i, M. R a j e w s k i, Lublin 2012, s. 249–259.

Idolatria natomiast jest tendencją, w której postawa kultu jest przypisywana przedmiotom i wyobrażeniom, zwłaszcza pozajęzykowym².

Sublimicyzm jest terminem ukutym na potrzeby opisu teorii i historii wzniosłości. Z Biblią i ikonoklazmem przeciwko idolatrii powiązał go po raz pierwszy Immanuel Kant w *Analityce wzniosłości*, w której znajdziemy wprost odniesienie do pierwszego albo drugiego przykazania Dekalogu, zakazujących idolatrii³. Najlepsze w tym kontekście rozwinięcie (historia sublimicyzmu jest długa i ten artykuł nie aspiruje do wyczerpania tematu) znalazł ten wątek w refleksji gdańszczanina, Artura Schopenhauera. To on właśnie przeciwstawia sublimicyzm i prawdziwą wzniosłość figurom z gabinetu figur woskowych⁴. Jest to o tyle istotne, że zarówno figury woskowe, jak i gabinety figur woskowych to wytwory niewątpliwie bardzo nowożytnie, można powiedzieć, że przejawy rodzącej się kultury idola, kultury celebryckiej. Schopenhauer jest w tym względzie prekursorski.

Sublimicyzm w Biblii można analizować w wielu tomach, w tym artykule jednak pragnę skupić się na psalmach, nade wszystko na psalmie 139, i na poliglotycznej, komparatystycznej analizie przekładów na języki: polski, angielski, niemiecki i szwedzki.

---

² Do pewnego stopnia bardzo inspirujące ujęcie podobnego przeciwstawienia czytelnik znajdzie w koncepcji Paula Ricoeura zawartej w: tenże, *Objawianie a powiadamanie*, przeł. J. Godzimirski, [w:] *Egzystencja i hermeneutyka. Rozprawy o metodzie*, wybór, oprac. i wprowadzenie S. Cichowicz, przeł. E. Bienkowska, Warszawa 1975; tam także: tenże, *Symbol daje do myślenia*, przeł. S. Cichowicz.

³ Por. I. Kant, *Krytyka władzy sądzienia*, przeł. oraz opatrzył przedmową i przypisami J. Gałeckii, Warszawa 1986, § 29, s. 180.

⁴ „Zasada estetyczna, o której mowa, tłumaczy też, czemu figury woskowe nie dają nigdy estetycznego efektu i dlatego nie są właściwie dziełem sztuki, choć w nich właśnie naśladowanie natury osiąga stopień najwyższy: nie zostawiają żadnego pola dla fantazji. [...] Dlatego poezja odwołuje się wyłącznie nawet do fantazji i wprawia ją w ruch tylko za pomocą słów” (A. Schopenhauer, *Świat jako wola i przedstawienie*, t. I–II, przeł., wstępem poprzedził i komentarzem opatrzył J. Gałowicz, Warszawa 1994–1995, uzupełnienia III, t. II, § 34, s. 584).

Dla analizy sublimicyzmu i jego słownika oraz technik narracji idealny wydaje się psalm 139⁵. W tym psalmie znaleźć można kilka ważnych określeń poznania. Według mojej analizy, dominującą domeną odniesienia dla metafor użytych w tym tekście jest domena doświadczeniowa, definiowana przez zmysły inne niż wzrok. Poznanie jest spotkaniem z obecnością, którą można zobrazować poprzez metaforę twarzy, i to odczucie jest wszechogarniające, cielesne i namacalne. To spotkanie jest namacalnym doświadczeniem, przejmującym i wszechogarniającym. Niemal wszystkie z 24 wersetów tego psalmu są zbudowane na figurze amplifikacji dotyczącej boskiego poznania i jego relacji do podmiotu doświadczającego. Jednak werset 6 wprowadza wątek paradygmatycznie wręcz skojarzony z sublimicyzmem. Wiedza boska wprost w niektórych przekładach określana jest jako wzniosła.

BIBLIA BRZESKA⁶:

Której rzeczy wiadomość dziwna jest u mnie, a tak wysoka, że jej dosiąć nie mogę.

LUBELCZYK:

O, jākōż jest dziwna twojā umiejętność, Pānie,
Przed którą oto rozum moj i wszystko ustānie.

KOCHANOWSKI:

Coś tak misternie sprawił, wieczny mój Boże,
Że tego żaden rozum pojąć nie może.

⁵ Szerzej na ten temat: Płuciennik, *Cognitive and Semantic Universals in Translations of Psalm 139*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich. The Problems of Literary Genre” 2015, nr 2, s. 29–49; tenże, *Mask and Face, Sublimity and Proximity – Metaphors of Cognition as Experience in Translations of Psalm 139*, „Studia Litteraria Universitatis Iagiellonicae Cracoviensi” 2015, z. 3, s. 249–259.

⁶ Wszystkie tłumaczenia, z których korzystałem, są wykazane na końcu artykułu, na liście zatytułowanej „Polskie przekłady i poetyckie parafrazy w analizie”.

WUJEK:

Dziwna się (z)stała znajomość twoja z strony mnie, zmocniła się, że jej
dosiąć nie mogę.

BIBLIA GDAŃSKA:

Dziwniejsza umiejętność twoja nad dowcip mój; wysoka jest, nie mogę
jej pojąć.

KARPIŃSKI:

Dziwim się nad tym, coś uczynił, Boże:
Jak to zrobione, nikt pojąć nie może!

CYLKOW:

Niedościgłem dla mnie zrozumienie tego, tak wzniosłe, że nie podołam mu.

BIBLIA WARSZAWSKA:

Zbyt cudowna jest dla mnie ta wiedza,
Zbyt wzniosła, bym ją pojął.

BIBLIA WARSZAWSKO-PRASKA:

Przedziwna jest dla mnie ta wiedza, zbyt wysoka, nie mogę jej pojąć.

STAFF:

Zbyt dziwna jest dla mnie ta wiedza,
za wysoka, abym ją pojął.

BRANDSTAETTER:

Zbyt przedziwna jest dla mnie ta wiedza,
tak stroma, że nie umiem jej osiągnąć.

BIBLIA TYSIĄCLECIA:

Zbyt dziwna jest dla mnie Twa wiedza,

zbyt wzniosła: nie mogę jej pojąć.

MIŁOSZ:

Zbyt cudowna jest dla mnie ta wiedza, za wysoka, nie
podołam jej.

EKUMENICZNE:

Twoja wiedza o mnie jest zadziwiająca,
zbyt wzniosła, bym jej dosięgnął.

PAULIŃSKA:

Przedziwna jest Twoja wiedza o mnie;
przerasta mnie, nie mogę jej pojąć!

Z jednej strony, wiedza (wiadomość, umiejętność, coś sprawionego, znajomość, coś uczynionego, zrozumienie) jest dziwna, misterna, niedościgła, przedziwna, zbyt dziwna, zbyt przedziwna, zbyt cudowna, zadziwiająca. Z drugiej strony, ta wiedza pokazywana jest jako wysoka, niedosięgnięta, przed którą rozum ustaje, której rozum pojąć nie może, która jest niedosięgnięta, niepojęta, nie można jej podołać. Dodatkowo jest ona zmysłowo przedstawiana także jako wzmocniona, przerastająca, za wysoka, stroma, wzniosła. W tłumaczeniach niemieckich także wysokość jest podstawowym parametrem odnoszonym do niepojętej wiedzy: Erkenntnis ist zu hoch⁷ (pol.: wiedza jest za wysoko).

LUTER:

Solche Erkenntnis ist mir zu wunderbar und zu hoch; ich kann sie nicht begreifen. (pol.: Twoje poznanie dla mnie jest zbyt cudowne i zbyt wysokie.)

---

⁷ Lista tłumaczeń na języki niemiecki, szwedzki i angielski podana została na końcu artykułu.

SCHLACHTER:

Diese Erkenntnis ist mir zu wunderbar, zu hoch, als dass ich sie fassen könnte!

W tłumaczeniach szwedzkich powtarza się ten parametr jako główny: kunskap är för hög (pol.: Wiedza jest za wysoko).

SVENSKA 1917:

En sådan kunskap är mig alltför underbar; den är mig för hög, jag kan icke begripa den. (pol.: Taka wiedza jest dla mnie nazbyt cudowna, ona jest dla mnie za wysoka, nie potrafię jej pojąć.)

SVENSKA FOLK:

En sådan kunskap är mig alltför underbar, den är så hög att jag ej kan förstå den. (pol.: Taka wiedza jest dla mnie nazbyt cudowna, ona jest tak wysoko, nie potrafię jej zrozumieć.)

W tym starszym tłumaczeniu szwedzkim, z wydania z 1917 roku, widać także etymologiczny związek pojmowania z cielesnością – pojęcie jest, tak jak w językach słowiańskich, skojarzone z chwytnością ręką (szw. *begripa*); to, co pojęte, jest w pewnym sensie przyswojone, zagarnięte i unieruchomione.

Bardzo stare tłumaczenia angielskie oddają rzecz poprzez fizyczną, cielesną odległość.

WYCLIFFE:

Thi kunnyng is maad wondirful of me; it is coumfortid, and Y schal not mowe to it. (pol.: Nie zbliżę się do niej...)

KJV:

Such knowledge is too wonderful for me; it is high, I cannot attain unto it. (pol.: Taka wiedza jest zbyt cudowna dla mnie, jest wysoko, nie mogę jej osiągnąć.)

NETS:

Your knowledge was made wonderful from me;
it became strong; I can never attain to it.

LXX:

The knowledge of thee is too wonderful for me; it is very difficult, I cannot attain to it.

BBE:

Such knowledge is a wonder greater than my powers; it is so high that I may not come near it. (pol.: Taka wiedza jest cudem większym, niż jestem w stanie zawładnąć, jest tak wysoko, że nie mogę podejść blisko niej.)

CJB:

Such wonderful knowledge is beyond me,
far too high for me to reach.

ESV:

Such knowledge is too wonderful for me;
it is high; I cannot attain it.

ASV:

Such knowledge is too wonderful for me;
It is high, I cannot attain unto it.

NIV:

Such knowledge is too wonderful for me,
too lofty for me to attain.

NRSV:

Such knowledge is too wonderful for me;
it is so high that I cannot attain it.

NLT:

Such knowledge is too wonderful for me,
too great for me to understand!

W kilku tłumaczeniach angielskich znajdziemy też metaforę odnoszącą się do parametru głębokości.

JPS TANAKH:

It is beyond my knowledge; it is a mystery; I cannot fathom it. (pol.:
To wykracza poza moją wiedzę, to jest tajemnica, nie mogę jej zgłę-
bić.)

ISV:

Knowledge like this is too amazing for me. It is beyond my reach, and
I cannot fathom it.

GNB:

Your knowledge of me is too deep; it is beyond my understanding.
(pol.: Twoja wiedza dla mnie jest zbyt głęboka, jest poza moim zro-
zumieniem.)

Najprostsze tłumaczenia na język angielski, operujące prostym językiem dla dzieci i ludzi „zwykłych”, także amplifikują ten wątek niedosiężnej, odległej, wysokiej, niezgłębionej wiedzy.

MESSAGE:

This is too much, too wonderful –
I can't take it all in!

ICB:

Your knowledge is amazing to me.
It is more than I can understand.

AMP:

Such [infinite] knowledge is too wonderful for me;

It is too high [above me], I cannot reach it.

CEB:

That kind of knowledge is too much for me;

it's so high above me that I can't fathom it.

ERV:

I am amazed at what you know;

it is too much for me to understand.

EXB:

Your knowledge is amazing [wonderful or overwhelming] to me;

it is more than I can understand [too high/unattainable. I am not able to grasp it; Rom. 11:33].

MEV:

Such knowledge is too wonderful for me;

it is lofty, and I cannot fathom it.

OJB:

Such da'as is too wonderful for me; it is high, I cannot attain unto it.

Najbardziej uderzający jest przekład EXB, w którym występuje przymiotnik *overwhelming* używany jako definens w teorii wzniosłości (pol.: Twoja wiedza jest cudowna, zachwycająca i przytłaczająca).

W klasycznych odpowiednikach w Septuagincie i Wulgacie mamy relacje fizyczne, jednak sporo jest także abstrakcyjnej niemożności podmiotu: *non potero ad eam*.

138:6 εθαυμαστωθη η γνωσις σου εξ εμου εκραταιωθη ου μη δυνωμαι προς αυτην

WULGATA KLEMENTYŃSKA:

Mirabilis facta est scientia tua ex me; confortata est, et non potero ad eam.

WULGATA:

super me est scientia et excelsior est non potero ad eam

Te klasyczne odpowiedniki hebrajskiego mazoreckiego tekstu są mu bliższe, jeśli idzie o literę, jednak tłumaczenia, które podkreślają nieosiągalność, niezgłębioną oraz nieogarnialność wiedzy boskiej, pozostają w zgodzie z hebrajskim dookreśleniem przymiotnikowym tej wiedzy jako wyniku wyniesienia **בָּשָׁג** *śag ab* – ten czasownik znajdziemy jako właściwy przy określaniu zarówno miejskich murów, jak i murów wyobrażonej Jerozolimy; może on także oznaczać uniesienie osoby, jej egzaltację. Wiedza boska jest przemożna i nie można jej przemóc. Dlatego klasyczne przekłady pozostają także w zgodzie z metaforycznymi konotacjami wcześniejszych określeń, jednak jawią się jako mało wyraziste.

2. IDOLATRIA – PRZYPADEK PSALMU 75,2–5

Wyniesienie wiedzy boskiej służy w Psalmie 139 pokazaniu ograniczenia i pokory podmiotu psalmicznego, to temu właśnie poświęcony jest cały ten psalm. Podmiot jest absolutnie wystawiony dla Boga, nie ma w nim nic zakrytego, rządzi nim jedynie opatrność boska. Wiedza Boga, innymi słowy, jest wielka, zaś człowiek jest mały. I słaby.

Jednak człowiek pragnie mocy. Historia myśli zna wizje antropologiczne, które temu pragnieniu mocy przypisywały szczególne, wręcz metafizyczne znaczenia (por. np. teorie Schopenhauera czy Adlera). Człowiek biblijny również walczy o moc. W tym kontekście to pragnienie mocy często kojarzy się także z fizyczną dominacją, a ta najlepiej realizuje się także w metaforach wyniesienia: to wyniesienie daje ucieczkę przed wrogiem i następnie przewagę nad nim. Nieprzypadkowo wyzwolenie i zbawienie przez Boga często całkiem literalnie kojarzy się z wyswobodzeniem, nadaniem nowej przestrzeni. Kiedy Izrael zo-

stał wyprowadzony z Egiptu, ich przywódca, Mojżesz, wchodził na górę Synaj, aby uzyskać kontakt z Bogiem. Od czasu Wyjścia z Egiptu idolatria kojarzy się z kultem złotego cielca. To do niego odwołuje się wprost Psalm 115, który zaczyna się od słynnego nawoływania do oddania chwały Bogu.

BIBLIA WARSZAWSKA:

Nie nam, Panie, nie nam, ale imieniu swemu daj chwałę,

Dla łaski swojej, dla wierności swojej!

Dlaczego mają mówić narody: Gdzież jest ich Bóg?

Bóg nasz jest w niebie,

Czyni wszystko, co zechce.

Bożyszczą ich są ze srebra i złota,

Są dziełem rąk ludzkich.

Mają usta, a nie mówią,

Mają oczy, a nie widzą.

Mają uszy, a nie słyszą,

Mają nozdrza, a nie wąchają.

Mają ręce, a nie dotykają,

Mają nogi, a nie chodzą,

Ani nie wydają głosu krtanią swoją.

Niech będą im podobni twórcy ich,

Wszyscy, którzy im ufają!

Idolatria, ucieleśniona w kulcie wytworów sztuki ludzkiej ze złota i srebra, kieruje uwagę raczej na problem siły wyrastającej z bogactwa. Jednak ze złotym cielcem, czczonym przez Izraela podczas wędrówki po pustyni, kojarzy się także siła samego zwierzęcia, siła, która symbolicznie znajduje swoje rozwinięcie i skupienie w reprezentacji rogu zwierzęcego, rogu bawolego⁸. Bardzo charakterystyczne, że róg taki jako broń może reprezentować

⁸ Por. odpowiednie hasła w: M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, przeł. K. Romaniuk, Poznań 1989; D. Forstner OSB, *Świat symboliki chrześcijańskiej*, przeł. i oprac. W. Zakrzewska, P. Pachciarek, R. Turzyński, Warszawa 1990.

zarówno siłę fizyczną, jak i siłę techniki, wiarę w moc techniki⁹. Ciekawe jest to, że róg jest co prawda pochodzenia naturalnego, odzwierzcącego, jednak wraz z pewnymi zachowaniami może reprezentować broń, a zatem technikę. Jest w tym podobny do laski, kija, różgi, które funkcjonują w testach na inteligencję zwierząt jako synonim narzędzia technicznego stojącego u wrót postępu ewolucji cywilizacyjnej i biologicznej gatunku ludzkiego.

Ciekawym przykładem ukazania idolatrii, której towarzyszy atrybut rogu bawolego, jest Psalm 75,4–5. Problem w przekładzie tych wersów powstaje z nieprzejrzystości symboliki rogu bawolego dla współczesnego człowieka; owa nieprzejrzystość prawdopodobnie była także cechą uderzającą i dawniej. Od początku polskich przygód z tłumaczeniem psalmów pojawia się próba zracjonalizowanego omówienia tego rogu, czasem w ogóle zanika, jak np. u Lubelczyka.

LUBELCZYK:

Ty wołasz na złościwego, aby przestał swej złości
A w onej nadętej myśli swych przewrotnych chciwości;

W tzw. Biblii Brzeskiej pojawia się po raz pierwszy dwoistość rogu i poroża: wywyższeniu towarzyszy sugestia szaleństwa i otyłości. Obraz idolatrii siły i mocy jest utożsamiony z pychą i głupotą, jak w komentarzach do tego fragmentu Jana Kalwina:

Mówiłem szalonym: Nie szalejcie, a niepobożnym: Nie wywyższajcie rogu swego.

Nie podnoście się ku górze strząsając porożem waszym, a nie mówcie zatyłą szyją.

Pokora przeciwstawia się pysze także u Kochanowskiego:

---

⁹ Dobry przegląd refleksji nad tym zagadnieniem techniki i antropologii w kontekstach religijnych zob.: Sz. Wróbel, *Perpetuum mobile istoty śmiertelnie protetycznej*, „Znak” 2015, nr 722–723, s. 32–39. Refleksja obejmuje okres od Heideggera do Dennetta czy Wolfe’a.

Kajcie się grzechów – upominam – kajcie
 Ani porożem nazbyt potrząśajcie;
 Bóg niech ma pokój, ani mówcie hardzie
 Jemu ku wzgardzie.

Kompletnie inaczej profiluje Wujek:

Mówiłem nieprawym: Nie czyńcie nieprawości, a występny: Nie pod-
 noście rogu.
 Nie podnoście ku górze rogu waszego, nie mówcie przeciw Bogu nie-
 prawości.

Interpretacja symboliki rogu w tym kontekście jest bliższa jakimś kono-
 tacjaom z ludowym wyobrażeniem złego diabła z rogami, mniej kojarzy się
 z pychą i zadufaniem w siły własne i techniki (broni...). Wujek wyraźnie
 niechętnie odstępkuje od podobnej niejasności w Wulgacie:

(74–5) dixi iniquis nolite inique facere et delinquentibus nolite exaltare
 cornu | (74–5) dixi inique agentibus nolite inique agere et impiis nolite
 exaltare cornu

(74–6) nolite extollere in altum cornu vestrum nolite loqui adversus Deum
 iniquitatem | (74–6) nolite exaltare in excelsum cornu vestrum loquen-
 tes in cervice veteri

Ciekawe, że u George’a Buchanana, który często jest przywoły-
 wany w kontekście Kochanowskiego i jego *Psalterza Dawidowego*, nie
 znajdziemy rogów; w jego rozbudowanej parafrazie akcent pada na py-
 chę złych.

ŁACINA BUCHANANA:

o stultos quotiens admonui modum
 vesanae ut facerant nequitiae suae!

in caelum quotens admonui impios
ne stulte arma capesserent!
quid caelum stolidi voce lacessitis?
qua spe sic furitis? spiritus arrogans
cuius praesidio fretus in aethera cristas erigit impias?

BUCHANAN:

O how often have I warned senseless men to put an end to their raving wickedness! How often have I warned the unholy not to take up arms senselessly against heaven! Why do you provoke heaven with your brutish cries? With what hope do you rage like this? Whose protection does your proud spirit rely on, to puff up its unholy crest against the heavens?

Po polsku można byłoby tutaj oddać to w wolnym tłumaczeniu:

O, jak często ostrzegałem mężów odchodzących od zmysłów, aby położyć kres ich szalonej niegodziwości! Jak często ostrzegałem bezbożnych, aby nie chwyтали za broń bezsensownie przeciw Bogu! Dlaczego prowokujecie niebiosa swoimi brutalnymi krzykami? Na co liczycie, tak szalejąc? W czyją opiekę wasz dumny duch wierzy, że wynosicie swój nieświęty herb przeciwko niebu?

W tym przykładzie mamy niezwykle ciekawą i wyszukaną propozycję Buchanana, jego wybór leksykalny łacińskiego *cristas* pozwala rozbudować ów wątek idolatryczny powiązany z techniką i bronią. Łacińskie *cristae* może odnosić się do zdobień na hełmie w kształcie grzebienia, ale może oznaczać także podniesioną dumnie głowę (jak u koguta z grzebieniem), jak również herb właśnie, co ma olbrzymie znaczenie w kontekście idola i idolatrii.

Owo szaleństwo pychy związanej z zadufaniem i wiarą w broń i technikę wyraźnie widać także w Biblii Gdańskiej:

Rzekę szalonym: Nie szalejcie, a niepobożnym: Nie podnoście rogów.
Nie podnoście przeciwko Najwyższemu rogów swych, a nie mówcie
krnąbrnie,

Także Franciszek Karpiński w wielokrotnie inspirowanej Kochanowskim parafrazie utożsamia zbrodnię z pychą i unika jednoznacznego przywołania rogu czy rogów:

Rzekłem złym: przestańcie złego;
Zbrodniom: nie wznóście się w pychę;
Nie chcecie Pana dobrego
Błuźnić przez języki liche.

Izaak Cyłkow próbuje w XIX wieku utożsamić zło z chełpliwością, ale jednak nie rezygnuje z symboliki rogu:

Powiadam chełpliwym, przestańcie się chełpić, a złoczyńcom nie podnoście rogów.
Nie podnoście wysoko rogów waszych, nie przemawiajcie karkiem hardym.

Podobnie też bardziej współcześnie poeci XX wieku:

LEOPOLD STAFF:

Wołam do bezbożnych: „Porzućcie nieprawość”;
do złoczyńców: „Nie podnoście rogów waszych.
Nie podnoście ku niebu rogów waszych,
nie bluźnijcie zuchwale Bogu”.

ROMAN BRANDSTAETTER:

Mówię do pyszałków:

Nie bądźcie pyszni;
do bezbożnych:
Nie podnoście nigdy rogu waszej chełpliwości,
nigdy nie podnoście wysoko rogu
i nie przemawiajcie zuchwałym gardłem.

CZESŁAW MIŁOSZ:

Powiadam do pysznych: „Nie bądźcie pyszni”, do bezbożnych: „Nie podnoście rogu.

Nie podnoście ku niebu waszego rogu, nie przemawiajcie z karkiem hardym”.

Podobnie też w Biblii Tysiąclecia, bliskiej w tym miejscu oryginałowi mazoryckiemu:

Mówię zuchwalcom: „Nie bądźcie zuchwali!”

a do niegodziwych: „Nie podnoście rogu!”

Nie podnoście rogu ku górze,
nie mówcie bezczelnie przeciw Skale.

Obecnie mamy także próbę uwspółcześnienia tego fragmentu psalmu – taka tendencja będzie widoczna w abstrahowaniu od konkretnego symbolicznego.

BIBLIA WARSZAWSKA:

Mówię do zuchwałych: Nie bądźcie zuchwali! A do bezbożnych: Nie wy-
noście się!

Nie podnoście głów przeciwko niebu,
Nie mówcie zuchwale przeciwko Bogu!

Róg został zastąpiony „głowami”, co powoduje utratę konotacji wojenno-armijnych oraz technicznych. Domena ludzkiego ciała to jednak

kompletnie inne odniesienie względem domeny narzędzi i broni¹⁰. Jeszcze dalej tendencja abstrahowania od symboliki rogu prowadzi w przekładzie Ekumenicznym:

Mówię zuchwalcom: „Nie bądźcie zuchwali”,
 a bezbożnym: „Nie wywyższajcie się!
 Nie wywyższajcie się przeciwko niebu,
 nie mówcie z nieugiętym karkiem”,

Tutaj z domeny ludzkiego ciała pozostał „nieugięty kark” oraz nieco ogólniejsze „wywyższanie się”. W tym tłumaczeniu dodano jednak przypis, w którym pojawia się wyjaśnienie symboliki rogu.

Niekiedy domena ludzkiego ciała może być reprezentowana przez część ludzkiej głowy, np. przez czoło, jak w tłumaczeniu Paulińskim:

Mówię do pyszałków: „Nie bądźcie pyszni!”
 i do bezbożnych: „Nie bądźcie pewni siebie!
 Nie podnoście wyniośle swojego czoła,
 nie mówcie bezczelnie i zarozumiale!”

Od czasu tłumaczenia Wycliffa i King James Version dominuje w języku angielskim przekład zachowujący symbolikę rogu. Jednocześnie w komentarzach podkreśla się, że wyrażenie „unosić wasze rogi” przedstawia obraz opozycji, która może być najlepiej ucieleśniona w ataku byków. Tym samym róg to symbol wigoru, siły, mocy. Jako taki występuje w innych psalmach: 18,2; 22,21; 89,17; 92,10; 112,9; 148,14 (w takiej kolejności wymienienia te miejsca *Essential Bible Companion to the Psalms*). *ESV Study Bible Notes* zauważa, że podnoszenie rogu to publiczne potwierdzenie siły i wła-

¹⁰ Posługuję się pojęciem domen kognitywnych obecnych już w tekstach Lakoffa: G. Lakoff, *Kobiety, ogień i rzeczy niebezpieczne. Co kategorie mówią nam o umyśle?*, red. nauk. E. Tabakowska, przeł. M. Buchta, A. Kotarba, A. Skucińska, Kraków 2011. Oryginał pochodzi z 1987 roku.

dzy. *Expositor's Bible Commentary* zwraca uwagę na to, że pycha oznacza także odcięcie się od Boga, autonomię i zwrot przeciw Bogu, przeciw niebiosom, wysokościami. Większość angielskich tłumaczeń pozostaje wierna tej dosłowności rogu i wznoszenia go wysoko. Jednak zdarzają się też tłumaczenia abstrahujące od tej symboliki:

CJB

(4) To the boastful I say, "Do not boast!" and to the wicked, "Don't flaunt your strength!". (pol.: Do dumnych mówię: „Nie przechwalać się!” i do złych „Nie afiszować się swoją siłą!”.)

ISV

Don't use your strength to fight heaven or speak from stubborn arrogance. (pol.: Nie używaj siły do walki z niebiosami ani nie przemawiaj uparty w arogancji.)

W tym przekładzie akcent został położony na sile i zadufaniu w siłę w walce z niebiosami. Takie abstrakcyjne nieco chęłpienie się z przemocy występuje też w niemieckim tłumaczeniu Lutra:

Ich sprach zu den Ruhmredigen: Rühmet nicht so! und zu den Gottlosen: Pochet nicht auf Gewalt! pochet nicht so hoch auf eure Gewalt, redet nicht halsstarrig. (pol.: Powiedziałem do chęłpiwców: Nie chwalcie się tak! i do występnych: Nie mów z siłą! Nie upieraj się z wysokości, nie mów uparcie.)

Wysokie uniesienie rogu/rogów jest często przekładane jako tak wysokie, że przeciwko niebu: czasem wprost jako odniesienie przeciwko niebu.

Do not lift your horns against heaven; do not speak so defiantly. (pol.: Nie podnoście swoich rogów przeciw Bogu; nie mówcie tak wyzywająco.)

NIV

Don't raise your fists in defiance at the heavens or speak with such arrogance. (pol.: Nie podnoś swoich pięści na przekór niebiosom, nie mów z taką arogancją.)

Co ciekawe, w powyższym fragmencie (NIV) róg zastąpiły pięści – można powiedzieć, że to reprezentacja pierwotnej broni, wszystko inne to swoiste artefakty, jakby protezy.

Podobnie w tych wersjach psalmów, które są mocno emocjonalne bądź mocno uproszczone (np. dla dzieci), w takich uwspółcześnionych wersjach nie będzie miejsca na archaiczną symbolikę rogu. W *The Passion* znajdujemy ponownie pięść:

Why would you speak with such stubborn pride? Don't you dare raise your fist against me! (pol.: Dlaczego chcesz rozmawiać z taką upartą dumą? Nie waż się podnieść pięści przeciwko mnie!)

W *Common English Bible* (CEB) występuje już abstrakcyjna siła:

I said to the arrogant, "Don't be arrogant!" To the wicked I said, "Don't exalt your strength! Don't exalt your strength so highly. Don't speak so arrogantly against the rock". (pol.: Powiedziałem do aroganta, „Nie bądź arogancki!” Do grzesznika powiedziałem: „Nie wywyższaj się swoją siłą! Nie wywyższaj się swoją siłą tak wysoko. Nie mów tak arogancko przeciwko skale”).

CONTEMPORARY ENGLISH VERSION (CEV):

You tell every bragger, "Stop bragging!" And to the wicked you say, "Don't boast of your power! Stop bragging! Quit telling me how great you are". (pol.: Powiesz każdemu pyszałkowi, „Nie pysznij się!” I do występnych powiedz, „Nie chwalcie się swoją siłą! Nie pysznij się! Przestań mi mówić, jak wielki jesteś”).

EASY-TO-READ VERSION (ERV)

“To those who are proud I say, ‘Stop your boasting’. I warn the wicked, ‘Don’t brag about how strong you are. Don’t be so sure that you will win. Don’t boast that victory is yours!’” There is no power on earth that can make a person important. (pol.: „Do tych, którzy są dumni, mówię, ‘Zatrzymaj chluby’. Ostrzegam bezbożnych, ‘Nie chwal się, jak silny jesteś. Nie bądź taki pewny, że wygrasz. Nie chwal się, że zwycięstwo należy do ciebie!’” Nie ma takiej siły na ziemi, która może powiększyć znaczenie osoby.)

INTERNATIONAL CHILDREN’S BIBLE (ICB):

I say to those who are proud, “Don’t brag”. I say to the wicked, “Don’t show your power. Don’t try to use your power against heaven. Don’t be stubborn”. (pol.: Mówię do tych, którzy są dumni, „Nie chwalić się”. Mówię do bezbożnego, „Nie pokazuj swojej siły. Nie staraj się używać siły przeciwko niebu. Nie bądź uparty”).

Ciekawie wyglądają tłumaczenia na język angielski wersji rozszerzonych; są one „przegadane”, ale dzięki nim można ujrzeć proces uwspółcześnionej synonimizacji.

EXPANDED BIBLE (EXB)

I say to those who are proud [brag; boast], “Don’t be proud [brag; boast]”, and to the wicked, “Don’t show your power [exalt your horn; a horn is a symbol of strength]. Don’t try to use your power [exalt your horn] against heaven [the heights; or on high]. Don’t be stubborn [speak with an insolent neck]”. (pol.: Mówię do tych, którzy są dumni [chwalą się, pysznią się], „Nie bądźcie dumni [nie chwalcie się; nie pysznijcie się]”, a do złośnika, „Nie pokazuj swojej mocy [wywyższać swój róg; róg jest symbolem siły]. Nie próbuj użyć swojej mocy [wywyższyć swój róg] przeciwko niebiosom [na wysokościach; lub na wysokim]. Nie bądź uparty [mówić z hardym karkiem]”).

AMPLIFIED BIBLE (AMP):

I said to the arrogant, "Do not boast"; And to the wicked, "Do not lift up the horn [of self-glorification]. Do not lift up your [defiant and aggressive] horn on high, Do not speak with a stiff neck". (pol.: Powiedziałem arogantowi: „Nie chwal się”; I do bezbożnego: „Nie podnoś rogu [z samo-uwielbienia]. Nie podnoś swojego [wyzywająco i agresywnie] rogu wysoko, nie mów z hardym karkiem”).

W tej ostatniej wersji dodano do rzeczownika „róg” przymiotniki „wyzywający i agresywny”, aby ukonkretnić archaiczną broń i nadać jej odpowiednią wymowę. W nawiasie w wersecie 4 dodano rzeczownik, tworząc metaforę dopełniaczową obrazującą samouwielbienie albo autoidolatrię. Mało jest współczesnych tłumaczeń tego fragmentu pozostawiających archaiczny „róg” bez żadnych komentarzy, dopowiedzeń i zastępników.

WNIOSKI

Z tych poliglotycznych analiz sublimicyzmu i idolatrii w Psalmach można wyprowadzić następujące wnioski:

Kiedy translacje pragną być uwspółcześnione w sposób umiarkowany¹¹, lepiej wychodzi to w przypadku sublimicyzmu i idolatrii. Widać to szczególnie wyraźnie na przykładzie hiperboli nieskończoności w AMP: „Such [infinite] knowledge is too wonderful for me; / It is too high [above me], I cannot reach it” (pol.: Taka [nieskończona] wiedza jest zbyt wspaniała dla mnie; / Ona jest zbyt wysoka [nade mną], nie mogę jej dosięgnąć). Gorzej, gdy mamy do czynienia z symbolami idolatrii: zastąpienie w tym wypadku konkretnego przez inny konkretny może wiązać się ze zmianą domeny i utratą tego, co niezwykle cenne dla domeny konceptualnej wyjściowej. Tak jest w przypadku rogu – zmiana na czoło, głowę czy w ogóle odrzucenie przedmiotowych odniesień kojarzy się ze zmianą domeny na domenę

¹¹ Por. A. Gomola, *Od świętego Hieronima do feministek – tłumacz jako vox Dei*, „Znak” 2012, nr 688, s. 56–61. Tam dookreślone są terminy, m.in. przekłady inkluzywne i dynamiczne.

ciała ludzkiego i tym samym utratę skojarzeń z narzędziami, bronią i techniką w ogólności. Można byłoby zatem postawić pytanie: Czy w zgodzie ze słuszną skądinąd teologicznie tendencją uwspółcześnienia przekładu nie należałoby zastanowić się nad znalezieniem współczesnych odpowiedników przedmiotowych idolatrii siły i władzy zamiast uwspółcześniać umiarkowanie, abstrahując od ważnych parametrów przedmiotowych symboliki archaicznej. Kompromisy w przypadku przekładów niekoniecznie wiążą się z dodatkowym walorem. Uważam, że z punktu widzenia semantyki symbolicznej najważniejsze są te przekłady, które najmniej tracą różnych walorów oryginału, jednak to wcale nie oznacza automatycznej gloryfikacji literalnych przekładów. Przekłady niekoniecznie wierne, ale współczesne, nie mogą być jednak redukcyjne. Z tych wielu parametrów semantycznych obecnych w oryginale trzeba ocalić jak najwięcej, ale pisać do współczesnych.

Podsumowując: moja analiza kilkudziesięciu kontekstów wymienionych psalmów pozwala na wnioski dotyczące stylu i wartości przekładów, które powinny być opisywane – w świetle rezultatów moich badań – nie tylko w kategoriach wierności oryginałowi czy też uwspółcześniania. Istotnym komponentem kulturowym są domeny kognitywne, do których odwołuje się tekst biblijny. Ilość owych domen oraz ich spójność to są parametry przydatne przy ocenie stylu i wartości przekładu.

*

POLSKIE PRZEKŁADY I POETYCKIE PARAFRAZY UŻYTE W ANALIZIE

LUBELCZYK Jakub, *Psalterz i kancjonał z melodiami drukowany w 1558*, red. Janusz S. Gruchała, Piotr Poźniak, Kraków: Musica Iagiellonica, 2010.

Biblia brzeska 1563. Clifton, NJ, Kraków: Kalwin Publishing i Collegium Collumbinum, 2003. Konsultowałem także pierwodruk z 1563 z ilustracjami, znajdujący się w Cambridge University Library w Cambridge.

KOCHANOWSKI Jan, *Psalterz Dawidów*, oprac. i wstęp Katarzyna Meller, Kraków: Universitas, 1997. Tekst dostępny także online: <http://literat.ug.edu.pl/jkpsalm/138.htm>.

Psalterz Dawidów w przekładzie ks. Jakuba Wujka z 1594 roku, transkrypcja i wstęp, komentarze ks. doc. dr hab. Janusz Frankowski, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1993. Por. Biblia to jest Księgi Starego i Nowego Testamentu z łacińskiego na język polski przełożone przez ks. dra Jakóba Wujka, przedruk z 1599, W. Drugulin, Lipsk 1898.

Biblia to jest całe Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu: z hebrajskiego i greckiego języka na polski pilnie i wiernie przetłumaczone, Warszawa: Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne, 1975. Powszechnie nazywana Biblią Gdańską. Używam także w celach porównawczych: Biblia Gdańska w systemie Stronga. Stary Testament oraz Wykaz wyrazów i zwrotów polskich w ST Biblii Gdańskiej, Kraków: Wydawnictwo „Na Straży”, 2004. Cyfrowa forma dostępna online: <http://www.biblia-online.pl> oraz w aplikacji na iOS o nazwie Biblia (Polish Bible Collection) by PalReader.

Psalterz w przekładzie Franciszka Karpińskiego, Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, 2011.

Psalmy, tłum. Izaak Cyłkow, reprint z egz. Michała Galasa, Kraków, Austeria, Budapeszt 2008.

Księga Psalmów, przeł. z łac. Leopold Staff, Toruń: „Dabar”, 1994.

Psalterz, przeł. z hebr. Roman Brandstaetter, przedm. C. Thomas Merton, tłum. Celina Stoińska, wyd. 2, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1970.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu: w przekładzie z języków oryginalnych, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, red. Augustyn Jankowski, Lech Stachowiak, Kazimierz Romaniuk; tł. książ Władysław Borowski [i in.], wyd. 2 popr., Warszawa: Wydawnictwo Pallottinum, 1971. To jest wydanie nazywane Biblią Tysiąclecia. Forma elektroniczna na stronach: <http://biblia.deon.pl>.

Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Nowy przekład z hebr. i grec., oprac. przez Komisję Przekładu Pisma Świętego, wyd. 20, Warszawa: Towarzystwo Biblijne w Polsce, 1994. Cyfrowe formy na stronach: <http://www.biblia-online.pl> oraz w aplikacji iOS: Biblia (Polish Bible Collection) by PalReader.

Księga Psalmów, tłumaczył z hebrajskiego Czesław Miłosz, Paris: Éditions du Dialogue, 1981. Por. Cz. Miłosz, Księga Psalmów, [w:] tenże, Księgi biblijne, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2014.

Biblia Warszawsko-Praska, wersja elektroniczna na iOS Biblia (Polish Bible Collection) by PalReader.

Pismo Święte Starego Testamentu, t. 3, Księgi dydaktyczne, przekład ekumeniczny z języków oryginalnych, przeł. Marek Ambroży [i in.], red. Mirosław Kiedzik, Krzysztof Bardski, Andrzej Kondracki, Krzysztof Mielcarek, Warszawa: Towarzystwo Biblijne w Polsce, 2008.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Towarzystwa Świętego Pawła, Częstochowa: Święty Paweł, 2009.

PSALMY

Jeśli idzie o tekst mazorecki i przekłady na język angielski, szwedzki, niemiecki, na szeroką skalę korzystam z The Bible Study App for Mac, Version 5.4.3 (5.4.3.1), Olive Tree Bible Software, Spokane, WA, 2014.

Podstawą dla mnie jest King James Version with Strong's Numbers – KJV Strong's. For The Bible Study App. Answers in Genesis / Online Bible. Complete Word Study Bible – CWSB (4 Volume Set) For The Bible Study App. Ed. Eugene E. Carpenter, Warren Baker and Spiros Zodhiates. AMG 2003.

ENGLISH TRANSLATIONS:

King James Version (KJV) 1611. Public domain published in Olive Tree Bible Study App. Spokane, WA: by Olive Tree Bible Software, 2014.

LXX (Septuaginta) comes from the Kraft / Taylor / Wheeler Septuagint Morphology Database v. 3.02, based on Ed. Alfred Rahlfs: *Septuaginta id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1979. Access by Olive Tree Bible Study App (w skrócie: OTBSA). Aplikacja cytowana.

Latin Vulgate for the Bible Study App. In: OTBSA, public domain. App cit.

A New English Translation of the Septuagint and the Other Greek Translations Traditionally Included Under that Title (in short: NETS). Oxford and New York, NY: Oxford University Press, 2009 (first edition 2007); e-book. In: OTBSA, app cit.

Wycliffe Bible for the Bible Study App. Wesley Center Online: OTBSA. App. Cit.

New International Version for the Bible Study App. Grand Rapids, MI: Zondervan OTBSA (first ed. 2002.); I used here also NIV Pitt Minion Reference Edition. Cambridge UK, New York, NY: Cambridge University Press, 2nd ed., 2013.

Complete Jewish Bible: An English Version of the Tanakh (Old Testament) and B'Rit Hadashah (New Testament). Ed. and transl. David H. Stern. Clarksville, Maryland USA and Jerusalem, Izrael: Jewish New Testament Publications, 1998. In: OTBSA.

The Jewish Bible: Tanakh: The Holy Scriptures – The New JPS Translation According to the Traditional Hebrew Text: Torah * Nevi'im * Ketuvim. Philadelphia, Maier, Christl: *Body Imagery in Psalm 139 and its Significance for a Biblical Anthropology*. *Lectio Difficilior*. *European Electronic Journal for Feminist Exegesis* 2001:2. Access online: http://www.lectio.unibe.ch/01_2/m.pdf (15th of May, 2015). USA and Jerusalem, Izrael: Jewish Publication Society, 1985. In: OTBSA.

English Standard Version as in The ESV Study Bible. Wheaton, Il. USA: Crossway Bibles, 2008 (with ESV 2007). In: OTBSA.

American Standard Version – ASV. For The Bible Study App. Olive Tree: 2014 (1st print ed. 1901). In: OTBSA.

Holy Bible. New Living Translation. Tyndale House Foundation: Carol Stream, Illinois, USA, 1996, 2004, 2015. In: OTBSA. Available also: www.tyndale.com.

Bible in Basic English For The Bible Study App. Transl. S. H. Hooke. London: the Orthological Institute, 1941 and 1949. In: OTBSA.

International Standard Version – ISV: NT plus Psalms and Proverbs For The Bible Study App. Davidson Press, 1996. According The Holy Bible: ISV. 2.0. In: OTBSA. Also available isv.org.

The Message For The Bible Study App. Ed. and transl. Eugene Peterson. NavPress In: OTBSA. The Message: The Bible in Contemporary Language. Ed. Eugene Peterson. NavPress, 2002.

New Revised Standard Version – NRSV For The Bible Study App. National Council of the Churches of Christ, 1990 (revision of 1952 ed.). In: OTBSA. I use also Holy Bible. New Revised Standard Version Containing the Old and the New Testament, New York: Hendrickson Publishers in Conjunction with Oxford University Press, 2007 (3rd print ed.).

Good News Bible with Concordance. Glasgow: The Bible Societies / HarperCollins, 1994.

Young's Literal Translation, na stronach: <https://www.biblegateway.com/versions/Youngs-Literal-Translation-YLT-Bible>.

Orthodox Jewish Bible, by Philip Goble, 2002, na stronach: <https://www.biblegateway.com/versions/Orthodox-Jewish-Bible-OJB>.

The Common English Bible, w: <https://www.biblegateway.com/versions/Common-English-Bible-CEB>.

Tree of Life Version, w: <https://www.biblegateway.com>.

Complete Jewish Bible: An English Version of the Tanakh (Old Testament) and B'Rit Hadashah (New Testament), ed. and transl. David H. Stern, Jewish New Testament Publications, Clarksville, Maryland USA and Jerusalem, Izrael 1998. In: OTBSA.

The Modern English Version (MEV), w: <https://www.biblegateway.com/versions/Modern-English-Version-MEV-Bible>.

New International Version for the Bible Study App. Grand Rapids, MI: Zondervan OTBSA (first ed. 2002.); używam także przy tej wersji NIV Pitt Minion Reference Edition, Cambridge University Press, Cambridge UK, New York, NY: 2013, 2nd ed.

Easy-to-Read-Version 2004, w: <https://www.biblegateway.com/versions/Easy-to-Read-Version-ERV-Bible>.

The International Children's Bible, w: <https://www.biblegateway.com/versions/International-Childrens-Bible-ICB>.

Amplified Bible (AMP), na stronach <https://www.biblegateway.com/versions/Amplified-Bible-AMP>.

The Common English Bible (CEB), na stronach: <https://www.biblegateway.com/versions/Common-English-Bible-CEB>.

Expanded Bible (EXP), na stronach: <https://www.biblegateway.com/versions/Expanded-Bible-EXB>.

SZWEDZKIE PRZEKŁADY:

Bibeln. Örebro: Bokförlaget Libris, 1994. (Svenska Bibelsällskapets var-samma språkliga revision av 1917 års översättning av Gamla testamentet och Bibelkommissionens översättning av nya testamentet). I use also an app for iOS Bibel (Swedish Bible) by PalReader, 2014.

Bibeln. Bibelkommissionens översättning, Örebro: Bokförlaget Li-bris, 2000.

NIEMIECKIE PRZEKŁADY:

Luther Bibel 1984, For the Olive Tree Bible App.

Schlachter 2000, Die Bibel nach der Übersetzung von Franz Eugen Schlachter, For the Olive Tree Bible App.

TEKSTY KLASYCZNE:

Latin Vulgate For the Olive Tree Bible App.

SUMMARY

“Sublimicism” and idolatry in the translations of the Psalms into Polish, English and Swedish. Cognitive parameters of style

The article is based on polyglotic analysis of dozens of translations into Polish, English and Swedish Psalms of 139 and 75. Two case studies of verses 139: 6 and 75: 4-5 give the basis for reflection on how the phenomena mentioned in the title, namely sublimicism and idolatry, are realized in translation in the languages and cultures distant from the Hebrew culture. First, the author describes the problems associated with sublimicism in Psalm 139, then the idolatry in the Psalms 115 and 75. As a result, the analysis of dozens of contexts of the listed psalms derive conclusions on the style and values of translations, which should be described not only in terms of fidelity to the original or to what extent they are brought up to date. Important components in culture are cognitive domains referred to by the biblical text. Number of the domains referred in the text and their consistency are the parameters useful for assessing the style and values of translation.